

Gemeente
De Ronde Venen

Erfgoed leeft!

Behoud door ontwikkeling, 2024-2028

Tilly Macleane
Mathilde Spruyt
November 2023

Rijksmonument
1885

Voorwoord

Erfgoed is onlosmakelijk verbonden met de inwoners van De Ronde Venen. We hebben allerlei erfgoed in onze gemeente liggen. Denk bijvoorbeeld aan de buitenplaatsen, de legakkers van de Vinkeveense plassen, de historische linten in de dorpskernen, het veenweidelandschap, de historische agrarische erfbebouwing, de forten van de Stelling van Amsterdam (UNESCO-werelderfgoed de Hollandse Waterlinies) en de naoorlogse architectuur. Het is allemaal onderdeel van onze cultuurhistorie en geeft kleur aan onze gemeente.

De afgelopen jaren is onze ruimte snel veranderd. We zien een groot aantal maatschappelijke uitdagingen. Denk bijvoorbeeld aan het woningtekort, de bodemdaling en de klimaatverandering. Al deze ontwikkelingen doen een beroep op onze ruimte. Wat betekent dit eigenlijk voor ons erfgoed?

Bij ruimtelijke ontwikkelingen willen we de kleur van onze gemeente graag behouden. Dit vraagt om een integrale inpassing van ons erfgoed in nieuwe plannen. Met dit beleidskader 'Erfgoed leeft!' kijken we vooruit: waar liggen onze kansen? Hoe kunnen we erfgoed integreren in onze toekomstplannen? En wat kunnen we nu doen aan de verwachte effecten van klimaatverandering op ons erfgoed?

Met dit beleidskader brengen we ons erfgoed weer bij de tijd. De inhoud van dit beleidskader is samen met inwoners en initiatiefnemers tot stand gekomen. Het vertelt waar we de komende jaren, samen met u, mee aan de slag gaan. Zo zorgen we er samen voor dat u nog lang van ons prachtige erfgoed kunt genieten!

Het College van Burgemeester en Wethouders

Wethouder Cees van Uden: *'Het Spoorhuis in Mijdrecht is een heel mooi voorbeeld van levend erfgoed. Door ons erfgoed te ontwikkelen kunnen we het integreren en behouden in de toekomst.'*

Wilnis, Raadhuisstraat 1. Voormalig raadhuis met prachtige plantaan, rijksmonument. Erfgoed in transitie.

Wilnis, Raadhuisstraat 1. Voormalig raadhuis met prachtige plantaan, rijksmonument. Erfgoed in transitie.

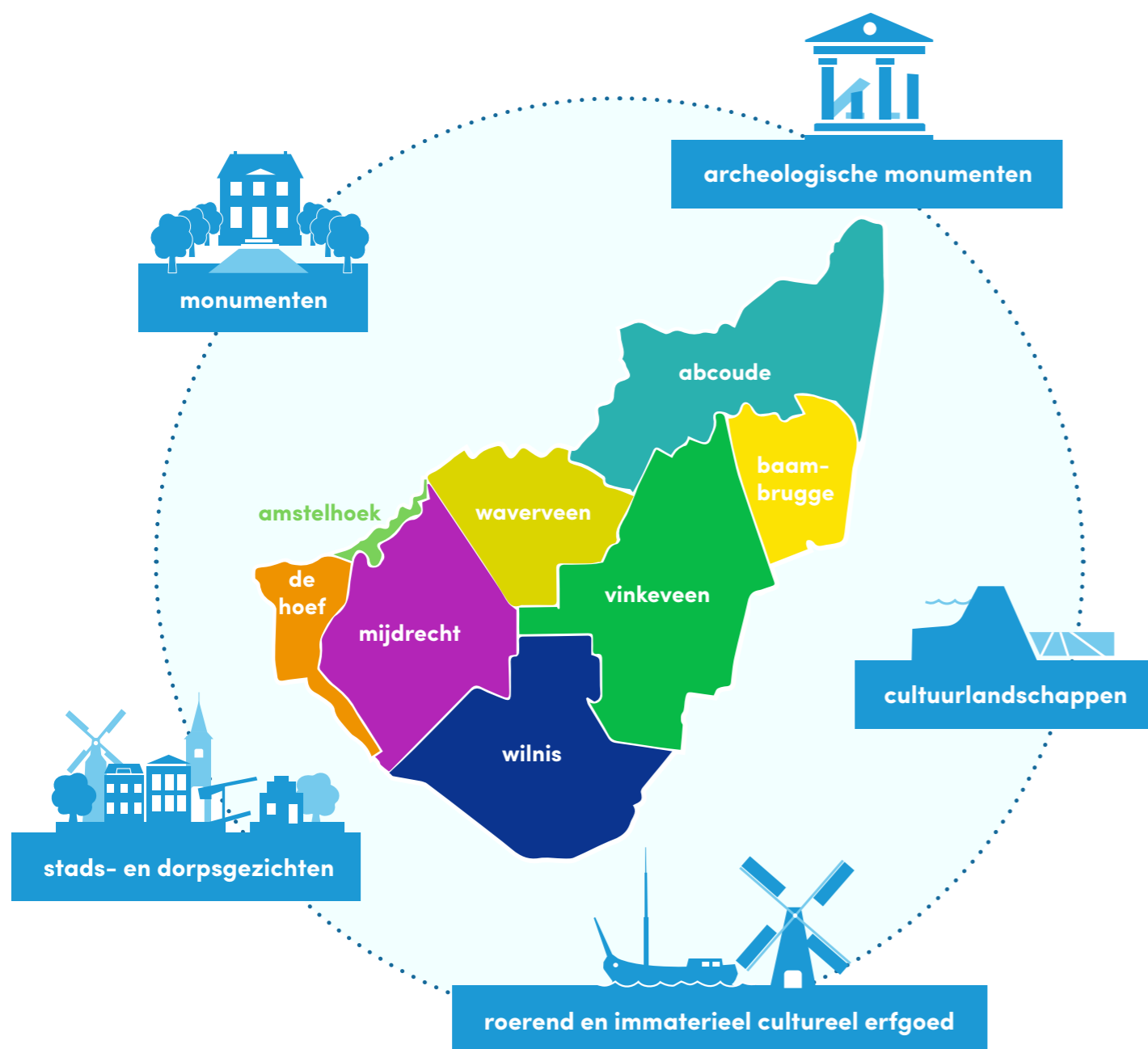

Wilnis, Koningin Julianastraat nabij 1. Herinneringsbank 1964 voor Prinses Irene, gemeentelijk monument.

Wilnis, Wilnisse Zijweg nabij 1. Burgmeester De Voogtbrug, gemeentelijk monument.

Vijf elementen van cultureel erfgoed in De Ronde Venen

Inleiding

De ontwikkeling van het agrarische cultuurlandschap, de Vinkeveense Plassen, het verhaal van de turfwinning en de jaarlijkse Turfrace, de karakteristieke boerderijen en dorpsgezichten, de Stelling van Amsterdam, het vertelt allemaal het verhaal van De Ronde Venen.

Dit erfgoed ligt niet in een vitrine of in een museum, maar ligt om ons heen. Soms is het te zien, maar een andere keer is het verstopt. We hebben het geërfd van de generaties voor ons en dat koesteren we. Daarom zijn we er zuinig op! We beheren het zorgvuldig, voegen er dingen aan toe en geven het door aan toekomstige generaties.

Dit erfgoed verandert, soms snel en de andere keer juist heel langzaam. Met respect voor wat we gekregen hebben passen we het aan, aan onze woonwensen, veranderend gebruik of waardering. Ons erfgoed verandert, omdat we dat willen of omdat het, door bodemdaling en klimaatverandering, niet anders kan.

Onze laatste visie "Blijvend Vernieuwen" is van 2013. Vanaf die tijd is er veel veranderd. Met dit beleidskader Cultuurhistorie & Monumenten maken we het erfgoedbeleid weer klaar voor de toekomst. Daarom zetten we de komende jaren in op 6 thema's die inwoners belangrijk vinden:

1. Bijwerken erfgoedregister
2. Het subsidiebeleid voor gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden
3. Toezicht en Handhaving
4. Beleefbaarheid en cultuureducatie
5. Erfgoed in transitie
6. Veranderend landschap en gebruik

Voor elk van deze thema's zetten we in dit document uiteen wat we willen aanpakken. En hoe we dat de komende jaren willen gaan doen.

1. Bijwerken erfgoedregister

Inventarisatie niet-beschermd erfgoed

In 2020 startte gemeente De Ronde Venen met het project 'Aanwijzen nieuwe gemeentelijke monumenten', met het doel om nog niet beschermd erfgoed in de gemeente te behouden. Hiervoor is een commissie aangesteld, bestaande uit lokale vakspecialisten en inwoners van de gemeente, aangevuld met 2 leden van de monumentencommissie. Deze commissie inventariseerde de niet-beschermden objecten. Dit resulteerde in 2021 in een advies met een lijst met objecten die in aanmerking kunnen komen voor de monumentenstatus. In 2022 besloot het college vervolg te geven aan dit project.

Aanwijzen nieuwe monumenten

In 2023 vulden we de lijst van de commissie (2021) aan met 'Wederopbouw' (gebouwen uit de architectuurperiode 1940-1965) en met 'Post 65' erfgoed (1965-1990) en andere ontbrekende categorieën die nu nauwelijks of niet voorkomen in het monumentenregister of het eerder afgegeven advies. Het juridische proces van het aanwijzen van nieuwe monumenten start in 2024. Dit doen we volgens de Verordening Fysieke Leefomgeving van De Ronde Venen. De aanwijzing delen we op in 3 fases. In elke fase staat een thema centraal, namelijk:

1. Wederopbouw, post-65 en unicums
2. Dorpslinten
3. Bestaande parels

We wijzen eerst aan wat nu nog als onderdeel ontbreekt in ons monumentenregister, en daarmee dus ook in ons erfgoedverhaal. We besteden daarbij bijzondere aandacht

Abcoude, Molenweg 19. Fort bij Abcoude, rijksmonument.

Door de grote ruimtelijke opgaven waar Nederland in 2023 voor staat en de invloed daarvan op het erfgoed, besloot de staatssecretaris dat een aanwijzingsprogramma Post 65 nu nodig is. Post 65 erfgoed kan zo

een positieve en inspirerende rol spelen in die transitie waar we de komende jaren mee te maken krijgen.

- Feb '23, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

”

Abcoude, Molenweg 19. Fort bij Abcoude, rijksmonument.

Abcoude, Gein-Noord 33. Broekzijder Molen, rijksmonument.

Abcoude, Kerkplein 26. Theekoepel, rijksmonument.

aan het thema 'recreatie' dat onlosmakelijk verbonden is met de Ronde Veense identiteit. Dit stukje geschiedenis willen we zichtbaar houden voor toekomstige generaties. Daarna besteden we aandacht aan onze dorpslinten. Ze zijn een zichtbaar overblijfsel van het begin van onze dorpen en we willen hun unieke karakter behouden. Als laatste kijken we naar objecten die al in ons erfgoedregister staan opgenomen als 'beeldbepalend'. Zijn daaronder gebouwen die eigenlijk een monumentenstatus verdienen? In deze laatste fase kunnen eigenaren van beeldbepalende panden een monumentenstatus bij ons aanvragen.

In bijlage 1 leggen we uit hoe een aanwijzingsproces verloopt.

Wanneer een monument in zeer slechte staat verkeert

Het kan voorkomen dat een monument in zeer slechte staat verkeert. Het is de verantwoordelijkheid van de monumenteigenaar om dit te voorkomen en op te lossen. Soms hebben we er alles aan gedaan om het monument in stand te houden, maar is de conclusie dat we het monument niet meer kunnen redden (zie hoofdstuk 6). Dit komt gelukkig heel weinig voor. Als eigenaar van een gemeentelijk monument is het dan mogelijk om een verzoek tot intrekking van de monumentenstatus te doen.

Zo'n verzoek moet de eigenaar goed onderbouwen. We vragen om een bouwkundig rapport en een rapport waarin de bouwhistorische en cultuurhistorische waarden van het monument goed zijn opgeschreven. Met deze informatie kijken we of de investering die instandhouding vraagt nog opweegt tegen de monumentale waarde. We vragen daarover ook advies aan de monumentencommissie. We letten erop of subsidie- en financieringsmogelijkheden nog een verschil kunnen maken.

Ons uitgangspunt is het behouden van onze monumenten door ontwikkeling. Als we het monument in stand kunnen

houden, dan trekken we de monumentenstatus niet in. In de meeste gevallen bieden subsidie- en financieringsmogelijkheden een uitkomst of is herbestemming van het monument een oplossing. In dit beleidskader geven we aan hoe we ervoor willen zorgen dat ons erfgoed in stand blijft. Dit doen we door een aanpassing van ons gemeentelijk subsidiebeleid (hoofdstuk 2), door goed toezicht en handhaving (hoofdstuk 3) en door erfgoed al vroeg mee te nemen in een ruimtelijk proces en dus ook in de business case van een ontwikkelaar (hoofdstuk 5).

Acties

- We bereiden de aanwijzingsprocedure goed voor;
- We starten in 2024 de aanwijsprocedure en volgen daarbij de Verordening Fysieke Leefomgeving;
- We adviseren eigenaren over de kansen en gevolgen van een monumentenstatus;
- We organiseren een jaarlijks 'Monumenten Café' waarbij monumenteigenaren onderling informatie kunnen uitwisselen;
- We organiseren 4 keer per jaar een thematisch inloopspreekuur waar monumenteigenaren met vragen terecht kunnen.

Abcoude, Winkeldijk 7. Molenromp, rijksmonument.

Abcoude, Winkeldijk 7. Molenromp, rijksmonument.

2. Herziening subsidiebeleid

Subsidieregeling voor gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden

Wij beschermen het cultureel erfgoed binnen De Ronde Venen door onder andere gebouwen binnen de gemeente aan te wijzen als gemeentelijk monument. Dit staat in de [Verordening Fysieke Leefomgeving De Ronde Venen](#).

Van de huidige subsidieregeling voor onderhoud van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden uit 2015 wordt goed gebruik gemaakt. Deze subsidie is er voor eigenaren van gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden. Op dit moment vergoedt de subsidie een deel, namelijk 25%, van de onderhoudskosten. En kan er aanvullende subsidie worden aangevraagd voor grootschalig funderingsherstel.

Waarom passen we de subsidieregeling aan?

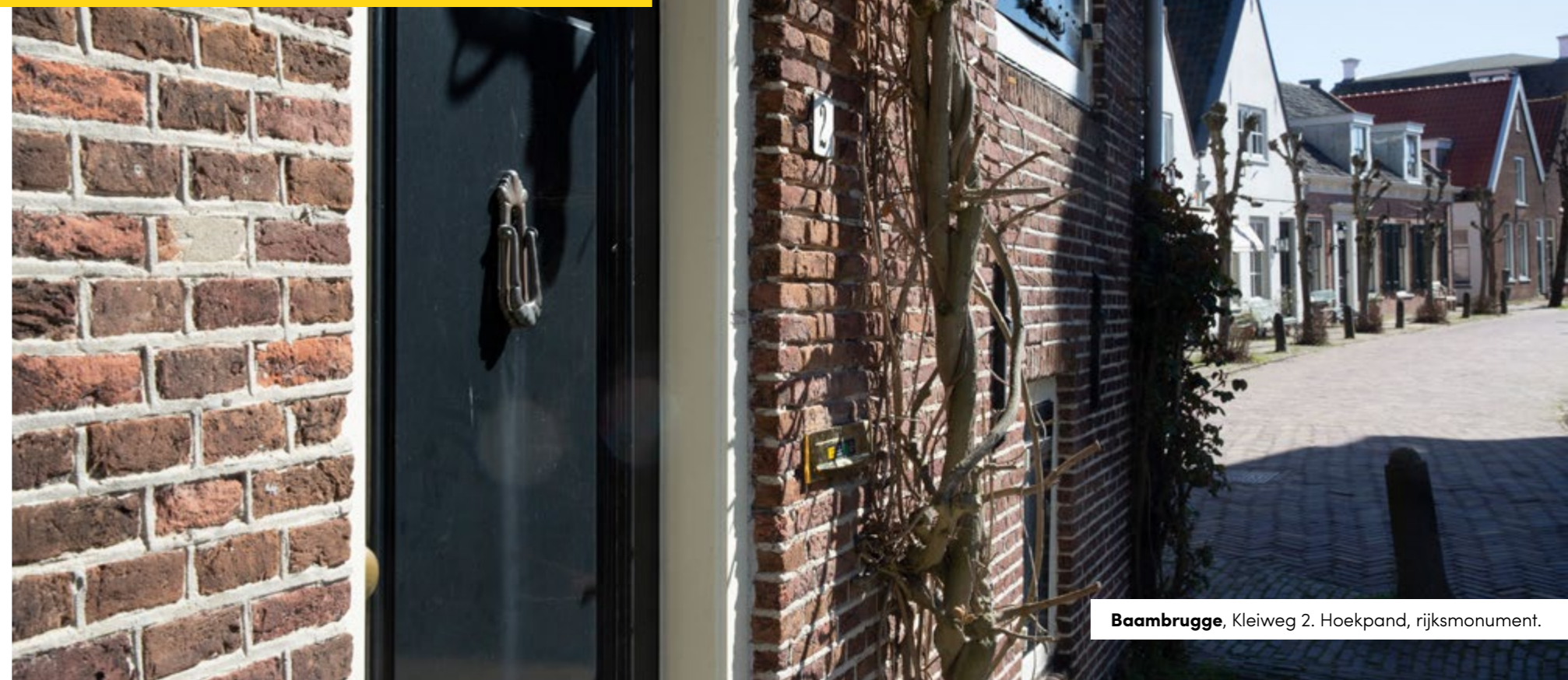
Het subsidieplafond wordt ieder jaar bereikt, waarbij er zelfs partijen afgewezen moeten worden. Verder is duidelijk geworden dat de regeling niet altijd bekend is onder monumenteigenaren. Door de aanpassing van het monumentenregister (hoofdstuk 1) is de kans groot dat het aantal monumenten in de gemeente elk jaar langzaam groeit. De verwachting is dat de huidige subsidieregeling hier niet voldoende bij aansluit. We willen er daarom voor zorgen dat de subsidieverordening aansluit bij het veranderende erfgoedregister en de huidige wet- en regelgeving. We willen zoveel mogelijk monumenteigenaren helpen met het huidige subsidiebudget. Daarom bieden we geen aanvullende subsidie meer voor grootschalig funderingsherstel. Er wordt weinig gebruik gemaakt van deze vorm van hulp en het legt een onevenredig groot beslag op het subsidiebudget (zie ook hoofdstuk 6). Hierdoor kunnen we

Baambrugge, Kleiweg 2. Hoekpand, rijksmonument.

Voor eigenaren van rijksmonumenten zijn subsidies beschikbaar via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Provincie Utrecht. Er zijn op rijksniveau geen subsidieregelingen voor gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden.

”

Baambrugge, Kleiweg 2. Hoekpand, rijksmonument.

Baambrugge, Rijksstraatweg 77. Voormalig raadhuis, rijksmonument.

het groeiend aantal monumenten de komende jaren binnen het subsidiebudget opvangen en meer monumenteigenaren helpen.

Ook willen we initiatiefnemers aanmoedigen om vanuit de kracht van erfgoed te werken aan integrale planvorming (hoofdstuk 5 en 6). Als je een monument wilt ontwikkelen dan zijn daar vaak extra onderzoeken voor nodig. Onderzoeken die niet-monumenteigenaren niet hoeven te doen. Zoals bijvoorbeeld een onderzoek naar verduurzamingsmogelijkheden en een onderzoek naar de haalbaarheid van de bedachte herbestemming. We willen dat deze onderzoeken niet in de weg staan van de ontwikkeling van monumenten. Daarom willen we hulp bieden in de kosten voor dit soort onderzoeken. We stellen hiervoor een nieuwe regeling op.

Wat verandert er in de subsidieregeling?

- In plaats van elk jaar kunnen inwoners eens in de 6 jaar subsidie aanvragen.
- De subsidie vergoedt alleen een deel van de onderhoudskosten die specifiek zijn voor een monument. Onderhoudskosten die ook door niet-monumenteigenaren worden gemaakt, worden niet meer vergoedt.
- We bieden geen aanvullende subsidie meer voor groot-schalig funderingsherstel.
- We vragen monumenteigenaren een meerjarenonderhoudsplan (MJOP) aan te leveren.

Baambrugge, Donkervlietse Binnenweg 8. Villa 'Donkervliet', rijksmonument.

Acties

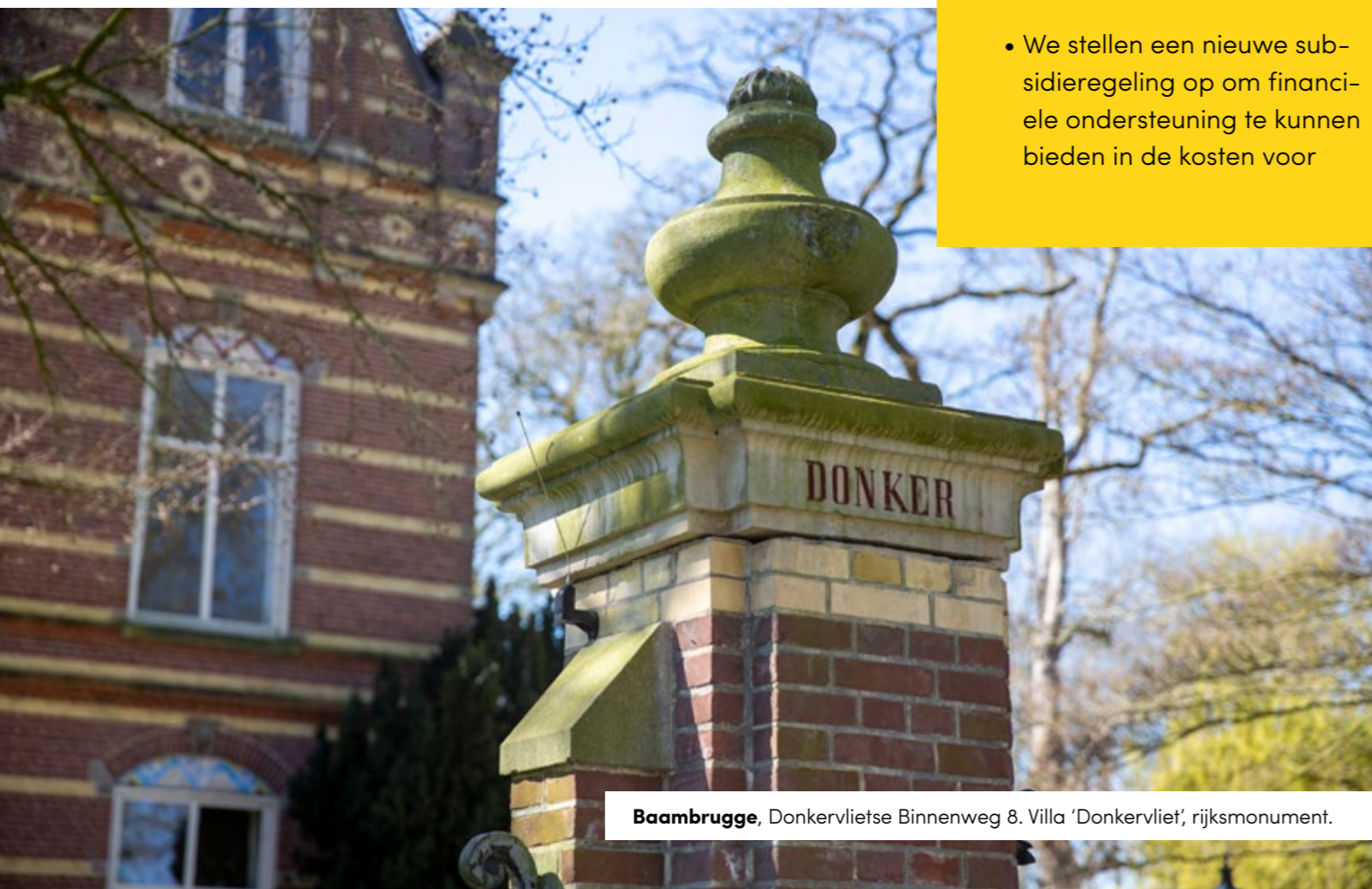
- We zorgen dat de monumenteigenaren weten van de gewijzigde subsidieverordening en weten hoe ze een subsidie kunnen aanvragen;
- We stellen een nieuwe subsidieregeling op om financiële ondersteuning te kunnen bieden in de kosten voor

Baambrugge, Rijksstraatweg 77. Voormalig raadhuis, rijksmonument.

Baambrugge, Rijksstraatweg 77. Voormalig raadhuis, rijksmonument.

Baambrugge, Donkervlietse Binnenweg 8. Villa 'Donkervliet', rijksmonument.

Baambrugge, Rijksstraatweg 77. Voormalig raadhuis, rijksmonument.

onderzoek naar verduurzamingsmogelijkheden en herbestemming.

- We doen een voorstel tot aanpassing van de bestaande subsidieverordening volgens de beschreven kaders én zorgen voor aansluiting bij de actuele wet- en regelgeving.

3. Toezicht en handhaving

Hoe houden we ons erfgoed in stand?

We willen het erfgoed in De Ronde Venen goed in stand houden. Sommige monumenten worden voor een lange tijd niet onderhouden en dit leidt tot verval. Door deze verwaarlozing lopen we het gevaar erfgoed te verliezen. De gemeente en monumenteigenaren hebben de verantwoordelijkheid om erfgoed in stand te houden. Vanuit de Erfgoedwet en de Verordening Fysieke Leefomgeving zijn wij verplicht om toezicht te houden en wanneer nodig te handhaven op de instandhouding van monumenten. Op deze manier zorgen we samen voor een veilige, leefbare en duurzame leefomgeving.

Toezicht houden om handhaving te voorkomen

Op dit moment reageren we alleen op meldingen van slecht onderhoud en handhavingsverzoeken, waardoor we vaak 'te laat' zijn. Hierdoor ontstaan intensieve handhavingstrajecten en dit vraagt relatief veel tijd en budget. We voorkomen extra kosten voor het instandhouden van ons erfgoed, als we 'op tijd' in actie komen. Dit betekent dat we toezicht houden om handhaving te voorkomen. De komende jaren willen we nieuwe monumenten aanwijzen. Daarom willen we het toezicht beter organiseren. Waarbij het ons doel is instandhoudingsproblemen te voorkomen.

Handhaving met oog voor de situatie 'achter' het gebrek aan onderhoud

Wanneer gesprekken met monumenteigenaren niet het gewenste resultaat hebben en het monument gevaar loopt, kunnen we starten meteen handhavingstraject. We volgen daarbij ons VTH-beleidsplan 2023-2026 en het stappenplan van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Bij acuut gevaar handelen we ook direct. In alle andere gevallen start

Vinkeveen, Baambrugse Zuwe 1-3. Woonhuis met smederij-wagenmakerij en toegangshek, rijksmonument. Erfgoed in transitie.

Vinkeveen, Baambrugse Zuwe 1-3. Woonhuis met smederij-wagenmakerij en toegangshek, rijksmonument. Erfgoed in transitie.

Vinkeveen, Demmerik 31. Boerderij 'Spoorzicht', gemeentelijk monument.

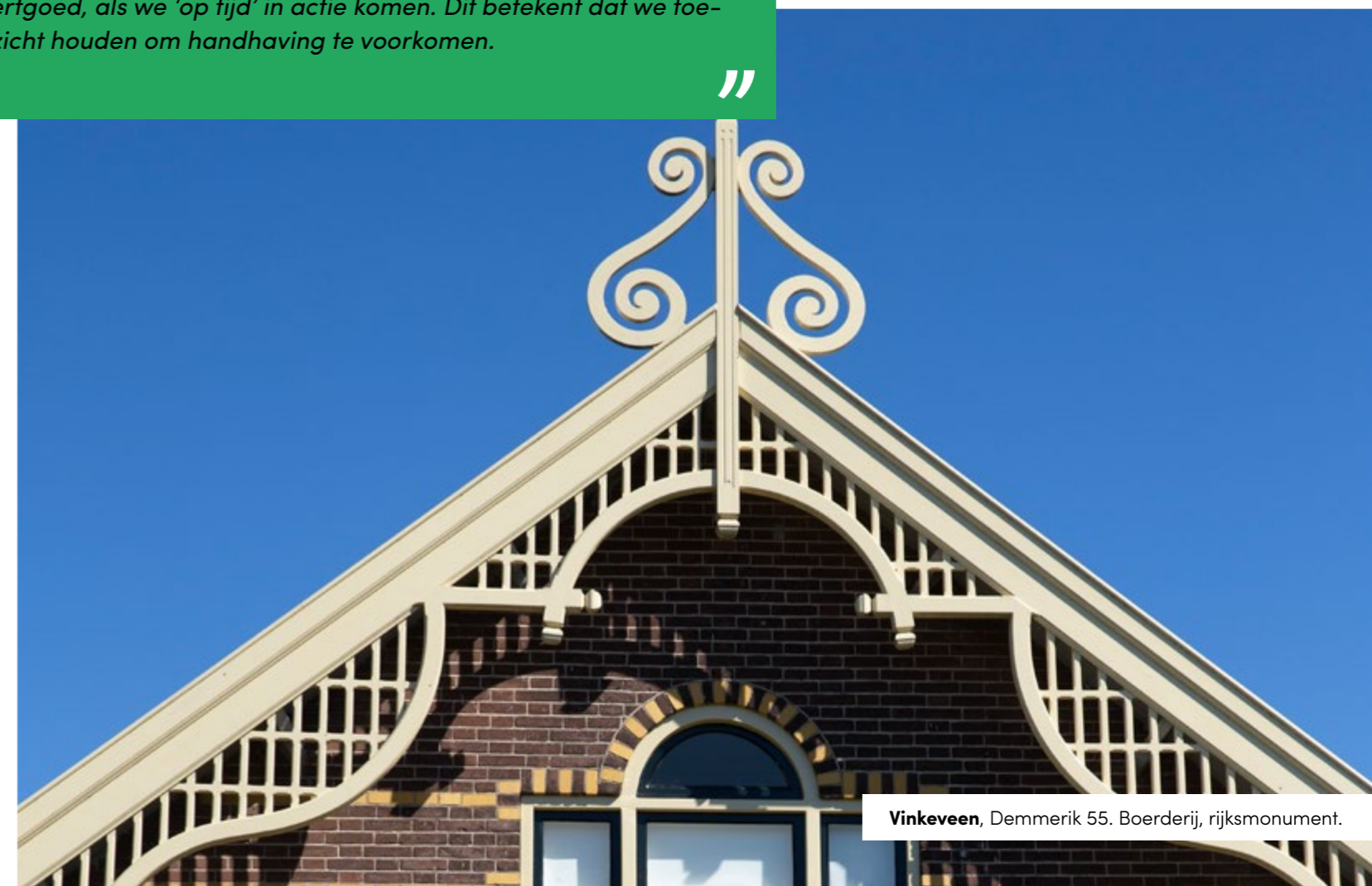
het handhavingstraject met een constateringsbrief. Het liefst komt de gemeente via een informele weg tot een oplossing. Er kunnen allerlei redenen zijn waarom een eigenaar zijn monument niet kan of wil onderhouden. Een eigenaar kan het onderhoud bijvoorbeeld niet betalen, weet niet hoe dit aan te pakken of hoe een monument te kunnen ontwikkelen. Ook tijdens de handavingsfase blijven we daarom in gesprek met de monumenteneigenaar. We bekijken en wegen alle mogelijke oplossingen af. Het kan soms al een oplossing zijn om meer informatie te geven over hoe je een monument kan herbestemmen of over subsidie- en financieringsmogelijkheden. Als de officiële verzoeken tot instandhouding geen effect hebben, dan gaan we over op bestuursrechtelijke handhaving.

We voorkomen extra kosten voor het instandhouden van ons erfgoed, als we 'op tijd' in actie komen. Dit betekent dat we toezicht houden om handhaving te voorkomen.

”

Vinkeveen, Demmerik 55. Boerderij, rijksmonument.

Vinkeveen, Demmerik 55. Boerderij, rijksmonument.

Vinkeveen, Baambrugse Zuwe 1-3. Woonhuis met smederij-wagenmakerij en toegangshek, rijksmonument. Erfgoed in transitie.

Acties

- We controleren onze gebouwde monumenten om de 4 jaar. Gebouwen die in matige tot slechte staat verkeren monitoren we elk jaar;
- Als het nodig is, is er contact met de eigenaar over het onderhoud en de instandhouding van het monument;
- We informeren monumenteigenaren over alles wat er komt kijken bij het onderhoud van hun monument en verplichtingen die daarbij horen. Dit doen we door het organiseren van thematische inloopsprekuren en elk jaar een Monumenten Café.

Vinkeveen, Herenweg 103. Woning, gemeentelijk monument. Voorbeeld van bodemdaling en ook erfgoed in transitie.

Vinkeveen, Demmerik 68. Stationsgebouw, gemeentelijk monument. Erfgoed in transitie.

Vinkeveen, Demmerik 68. Stationsgebouw, gemeentelijk monument. Erfgoed in transitie.

4. Beleefbaarheid en cultuureducatie

We kunnen van het verleden leren

Cultuureducatie is van onschatbare waarde voor het behoud en het overdragen van ons gemeentelijk erfgoed. We leren van het verleden. Hoe ging mensen bijvoorbeeld vroeger met het water om? Waarom hebben we zoveel agrarisch erfgoed in onze gemeente? Waarom zijn monumenten of elementen in het landschap de moeite om te bewaren en andere niet? Cultuureducatie bevordert het begrip en respect voor onze eigen omgeving, verschillende culturen en tradities.

Beleefbaar erfgoed zorgt voor lokale verbondenheid

We vinden het belangrijk dat inwoners van De Ronde Venen zich verbonden voelen met hun omgeving en dat we tradities vieren. Erfgoed speelt hierbij een belangrijke rol, maar dan moet het erfgoed wel bekend, beleefbaar en toegankelijk zijn. Daar willen wij ons voor inzetten. Dit doen we samen met de inwoners. Want wat erfgoed is wordt niet van bovenaf opgelegd, maar ontstaat juist en wordt gekoesterd in de samenleving.

De komende jaren zetten we daarom in op:

- Grotere bekendheid van verschillende erfgoeddagen;
- Het bekend maken van erfgoed bij de jeugd, want jong geleerd is oud gedaan. Dit doen we bijvoorbeeld door lespakketten bij scholen onder de aandacht te brengen. We betrekken de Jongeren Adviescommissie hier ook bij;
- Blijvende inzet voor de herontwikkeling en toegankelijkheid van de forten in onze gemeente en de beleving van het stellinglandschap. Dit doen we bijvoorbeeld door het gebruik van liniemeubilair onder de aandacht te brengen. En door samen te werken met andere gemeentes in het Pact van Ruigenhoek, bijvoorbeeld aan een lespakket. Zie ook bijlage 2.

In het Pact van Ruigenhoek werken we samen met 31 Utrechtse partners aan de instandhouding en beleefbaarheid van werelderfgoed de Hollandse Waterlinies (dit is de Stelling van Amsterdam en de

Nieuwe Hollandse Waterlinie samen). In het Pact delen we kennis, ontwikkelen we eenduidig promotiemateriaal, en staan we samen voor duurzaam gebruik van het linielandschap en de forten.

”

Waverveen, Cliffordweg 9. Hervormde kerk, rijksmonument.

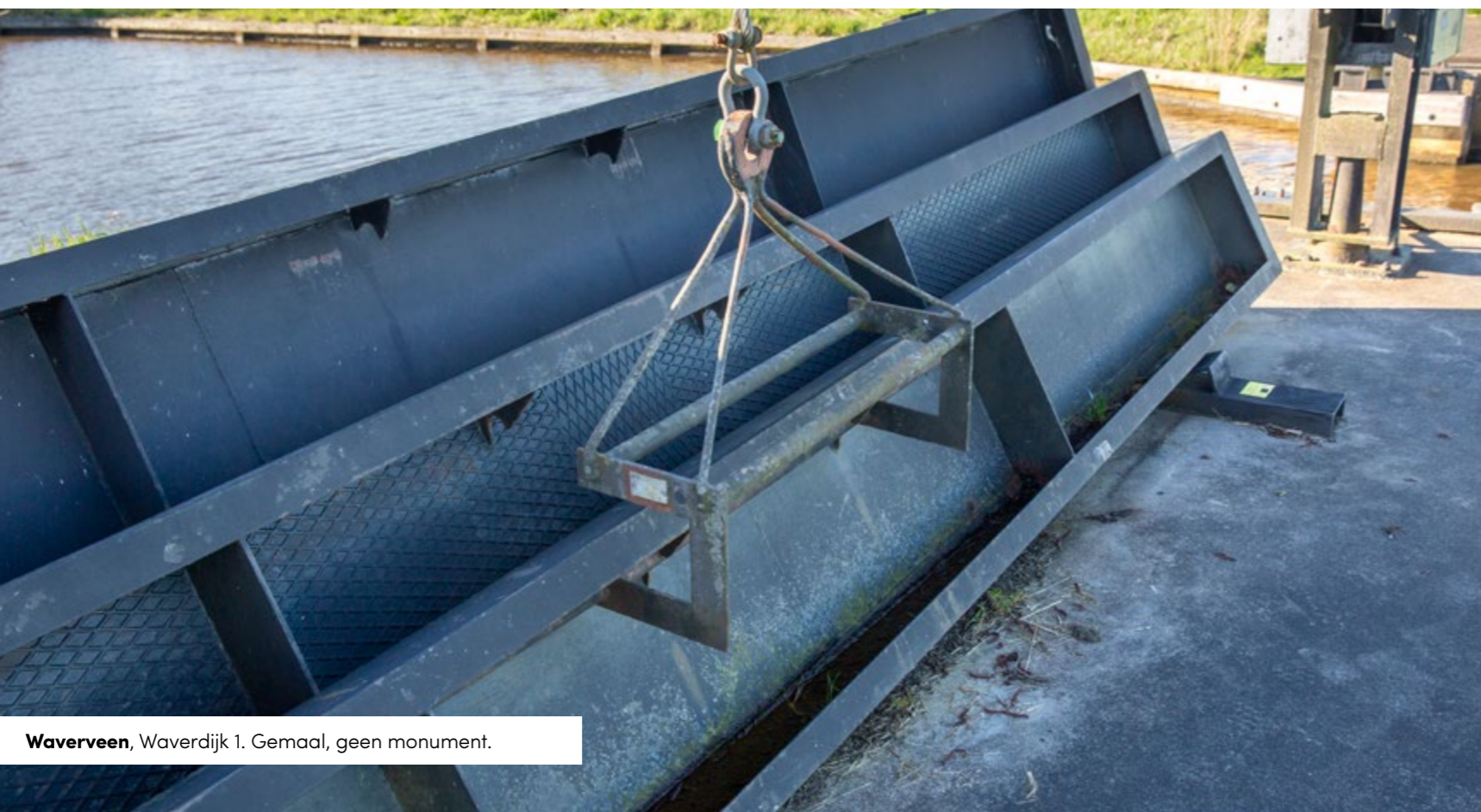
Waverveen, Cliffordweg 9. Hervormde kerk, rijksmonument.

Waverveen, Waverdijk 1. Gemaal, geen monument.

Waverveen, Poeldijk nabij 4. Grenspaal Holland-Utrecht, gemeentelijk monument.

Waverveen, Waverdijk 1. Gemaal, geen monument.

Acties

- We initiëren en stimuleren de herontwikkeling en toegankelijkheid van de forten. Dit doen we in samen met diverse stakeholders. In bijlage 2 staat hoe het nu gaat met de forten;
- We werken samen met de Provincie Utrecht en het Waterschap, binnen het Pact van Ruigenhoek, aan een actieplan om het landschap van de Stelling van Amsterdam beleefbaar te maken;
- We bieden monumenteigenaren nieuwe monumentenschildjes aan;
- We brengen recreatiemogelijkheden, lokale tradities en evenementen via onze eigen media en bij ondernemersverenigingen onder de aandacht;
- We adviseren lokale cultuur- en erfgoedverenigingen over het beleefbaar maken van het Ronde Veense erfgoed en brengen hen als het kan in contact met relevante partnerorganisaties zoals Landschap Erfgoed Utrecht;
- Samen met de inwoners organiseren we elk jaar Open Monumentendag. We brengen deze dag onder de aandacht bij scholen en onderzoeken hoe we aan kunnen sluiten bij de Open Kerkendagen en de Nationale Archeologiedagen;
- We maken afspraken over hoe we ons digitale erfgoed toegankelijk kunnen houden.

5. Erfgoed in transitie

Herbestemming en het ruimtelijke proces

Erfgoed speelt een belangrijke rol in ruimtelijke opgaven. Denk bijvoorbeeld aan de herbestemming van monumenten, maar ook in gebiedsontwikkelingen speelt gebouwd en/of groen erfgoed (bijvoorbeeld een agrarisch cultuurlandschap of bomenlaan) een rol. Bij dit soort ruimtelijke opgaven zijn veel partijen betrokken, zoals een eigenaar, projectontwikkelaar en architect. Wij, als gemeente, zijn de regisseur van de ruimtelijke processen. Wij brengen visies en belangen bij elkaar.

Om een ruimtelijk proces, waarin erfgoed een rol speelt, soepel te laten verlopen is goede voorbereiding belangrijk. Dit betekent dat initiatiefnemers op tijd een aantal onderzoeken moeten uitvoeren of documenten moeten laten opstellen. Denk aan:

- Een bouw- en cultuurhistorische opname (voorzien van waardestelling);
- Een bouwkundig inspectierapport, een transformatiekader (ter inspiratie of als sturend en kaderstellend document);
- Een restauratieplan en/of een archeologisch onderzoek.

Eigenaren en initiatiefnemers zijn vaak zoekende in dit proces en vragen om hulp: wat moet er gebeuren en wanneer?

Van waardering naar transformatiekader

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed gaf in 2023 de nieuwe handreiking [‘Transformeren met cultureel erfgoed’](#) uit. Met de nieuwe handreiking dagen zij betrokken partijen uit om de benodigde onderzoeken naar voren te halen in de planning. Dit zorgt voor waarschijnlijk flinke tijdwinst en kostenbesparing aan het eind van het planproces. Met de erfgoedwaarden (bestaande kwaliteiten) van een gebied,

Mijdrecht, Driehuisplein 3. Pastorie, rijksmonument.

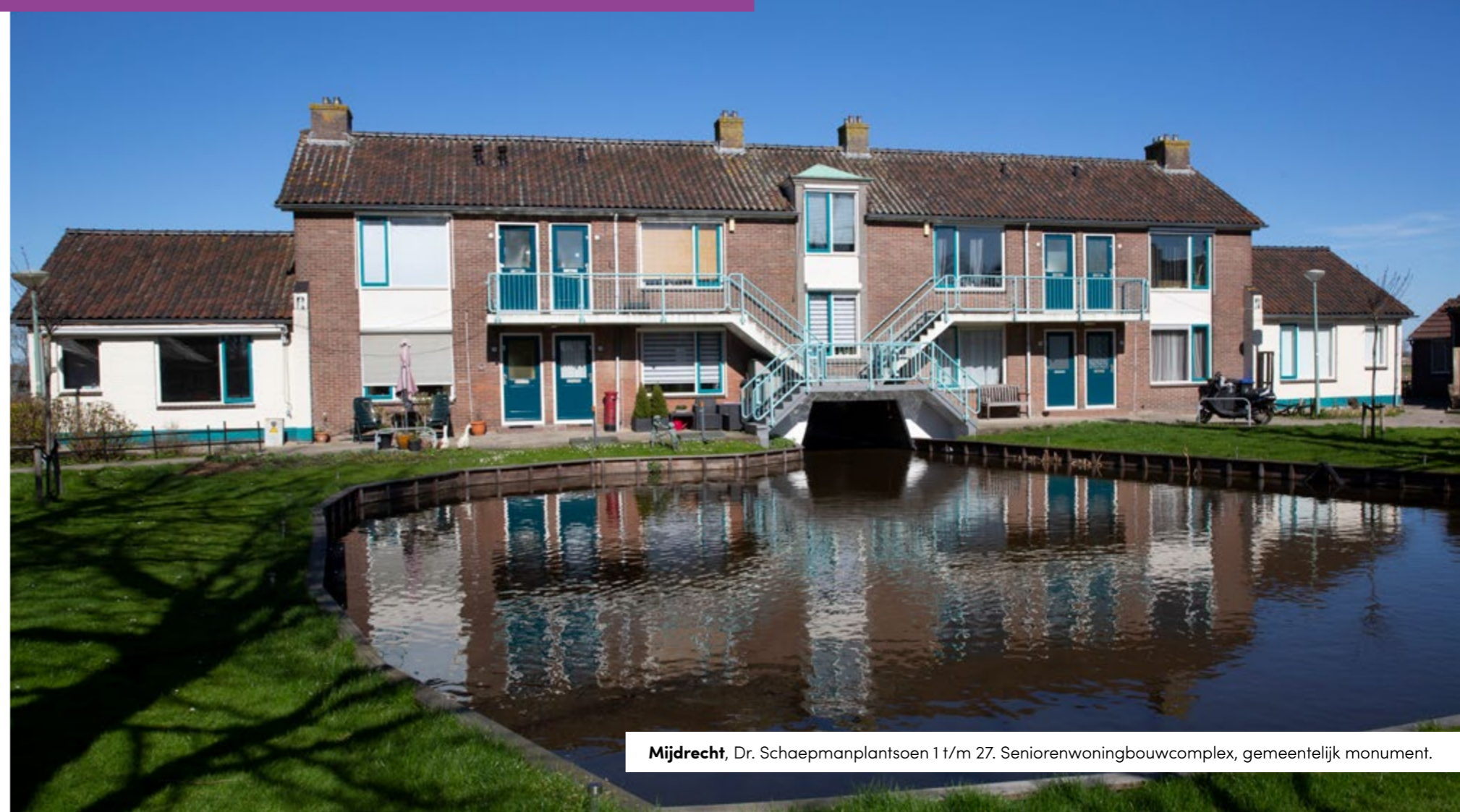

Mijdrecht, Driehuisplein 3. Pastorie, rijksmonument.

We ontwikkelen daarom binnen de ambtelijke organisatie een werkwijze die beter aansluit bij het proces van het transformeren van en met erfgoed én die aansluit bij de Omgevingswet.

”

Mijdrecht, Dr. Schaepmanplantsoen 1 t/m 27. Seniorenwoningbouwcomplex, gemeentelijk monument.

perceel of bijvoorbeeld een landschap wordt op deze manier nagedacht hoe erfgoed als uitgangspunt kan dienen bij herontwikkeling, nieuwbouw en andere ruimtelijke opgaven.

De Omgevingswet

Daarnaast veranderen er bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet ook een aantal regels rondom cultureel erfgoed en werelderfgoed. De Ronde Venen moet bijvoorbeeld bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening houden met de aanwezigheid van een monument in het plangebied. Om ervoor te zorgen dat ook onder de Omgevingswet de ruimtelijke processen soepel blijven verlopen, is ook hier goede voorbereiding op de veranderende regels vereist.

We ontwikkelen daarom binnen de ambtelijke organisatie een werkwijze die beter aansluit bij het proces van het transformeren van en met erfgoed én die aansluit bij de Omgevingswet. Door als gemeente vooraf uitgangspunten te definiëren, die dienen als vertrekpunt voor toekomstige ontwikkelingen, helpt dat de betrokken partijen in een vroeg stadium effectief samen te werken.

Acties

- We gaan in gesprek met de verschillende betrokken afdelingen binnen de ambtelijke organisatie over de huidige en gewenste werkwijze;
- We betrekken zowel de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, provincie Utrecht én de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed als stakeholders bij de totstandkoming van een aangepaste werkwijze;
- We maken gebruik van de handreiking van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed;
- We werken toe naar een afgewogen werkwijze voor een soepel proces en snelle(re) doorlooptijd voor initiatiefnemers en leggen dit vast;
- We zorgen voor een duidelijke en correcte invulling van de Omgevingswet op het gebied van Erfgoed.

6. Veranderend landschap en gebruik

Veenweidegebied en bodemdaling

Het veenweidelandschap is binnen Europa een van de oudste en meest oorspronkelijke cultuurlandschappen. Sinds de turfwinning is dit landschap in De Ronde Venen nauwelijks aangepast en nog goed afleesbaar. Maar onze ruimte staat onder druk. We hebben te maken met bodemdaling, droogte, hevige regenbuien en veranderend gebruik van het landschap. Dit brengt uitdagingen met zich mee. Denk bijvoorbeeld aan paalrot bij droogte en zakkende panden door bodemdaling met als gevolg scheefstand en scheurvorming. Dit heeft gevolgen voor onze bewoners, ondernemers en ons erfgoed. De schadekosten die dit veroorzaakt zijn hoog en de opgave om het op te lossen is groot.

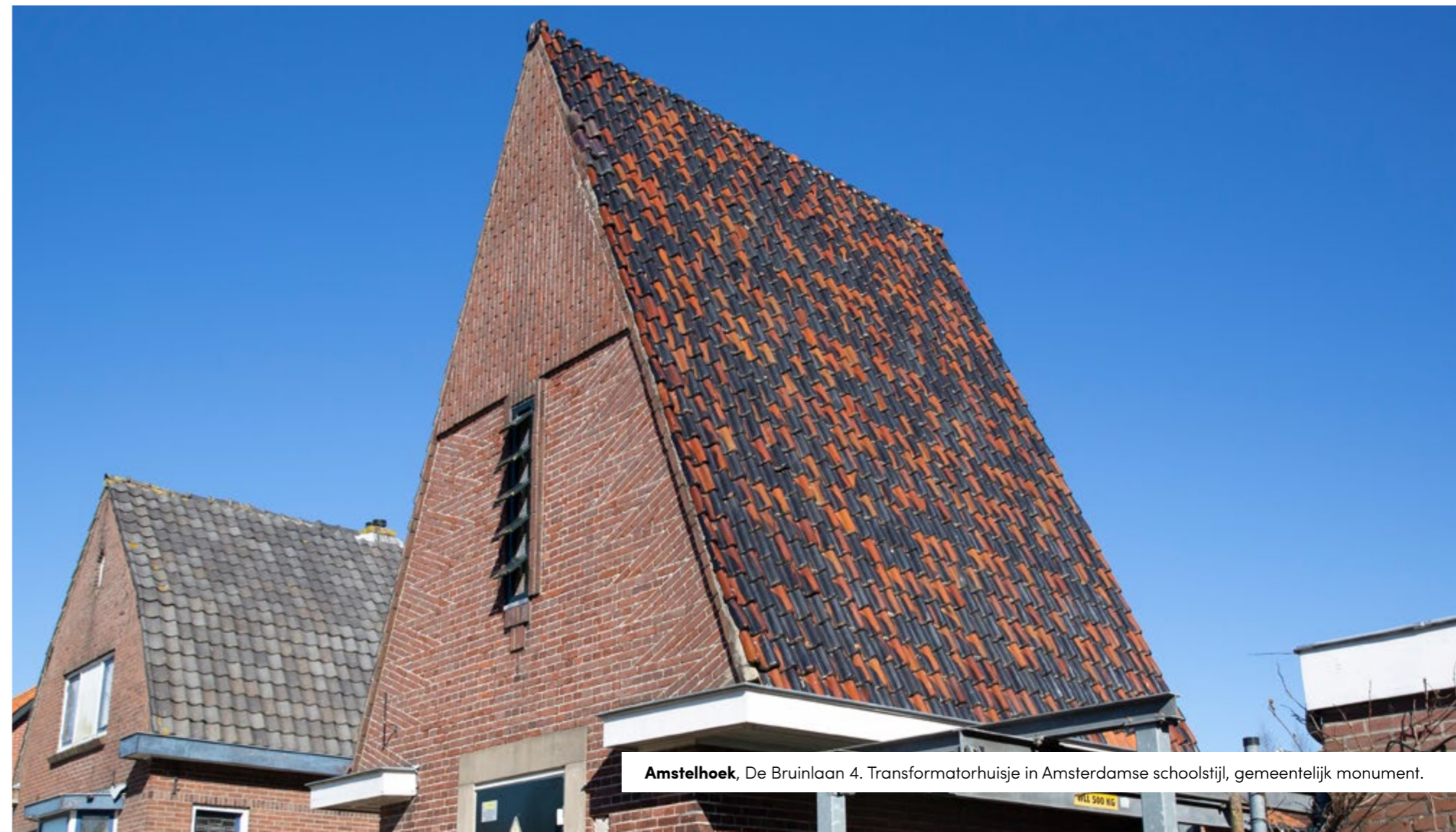
We stellen onszelf daarom de belangrijke vraag: Hoe kwetsbaar is ons cultureel erfgoed? We brengen dit in kaart, om te bepalen waar we ons de komende jaren op moeten richten.

De toekomst van ons agrarisch erfgoed

Het agrarische landschap vertelt een belangrijk deel van het verhaal van onze geschiedenis. Het is sterk bepalend voor het karakter van onze gemeente en daarmee een essentieel onderdeel van ons cultureel erfgoed. Daarnaast is de verwachting dat ons landschap gaat veranderen. Vragen over herbestemming, transformatie en erfdelen zullen in de toekomst vaker voorkomen. Ook neemt de druk binnen onze dorpen toe. Het woningtekort vraagt om aanpassing van onze bestaande dorpse structuren, huizen en buitengebieden. Erfdelen kan ook hier een oplossing voor bieden. In 2024 stellen we een visie Vrijkomende Agrarische Bebouwing op. In deze visie gaan we in op hoe we in de toekomst

Amstelhoek, De Bruinlaan 4. Transformatorhuisje in Amsterdamse schoolstijl, gemeentelijk monument.

Amstelhoek, De Bruinlaan 4. Transformatorhuisje in Amsterdamse schoolstijl, gemeentelijk monument.

Amstelhoeek, Amstelkade 59-60. Voormalige zuivelfabriek Blantema, gemeentelijk monument. Erfgoed in transitie.

Amstelhoeek, Amstelkade 59-60. Voormalige zuivelfabriek Blantema, gemeentelijk monument. Erfgoed in transitie.

om willen gaan met onze vrijkomende agrarische bebouwing. Welke wensen hebben boeren zelf? Welke vervolgfuncties zijn passend en is het nodig dat we ons beleid aanpassen of niet? Ook ons agrarische erfgoed komt in deze visie aan bod. Daarbij letten we op de vragen: Wat willen we behouden als de functie van agrarisch erfgoed verandert? Hoe maken we erfdelen makkelijker? Binnen welke kaders willen we herbestemming en transformatie mogelijk maken?

Levend erfgoed

We willen op een duurzame manier omgaan met ons landschap en de bebouwing. Op sommige objecten in onze ruimtelijke omgeving zetten we een schijnwerper met de monumentenstatus. Dit doen we, omdat we ze vanwege hun waarde (architectuur-, cultuurhistorisch-, bouwhistorisch) willen behouden voor toekomstige generaties, om te zeggen 'kijk dit is typerend voor die tijdsperiode; dit vertelt ons verhaal'. Daarom handhaven we als gemeente ook de instandhoudingsplicht (hoofdstuk 3).

Maar behouden betekent niet conserveren. Ons erfgoed leeft! Het past zich aan, aan nieuwe ideeën en veranderend gebruik. Daarom passen we met aandacht en respect voor de erfgoedwaarden (bestaande kwaliteiten) onze gebouwen en het landschap aan, rekening houdend met het veranderende klimaat. Op die manier zorgen we voor een aantrekkelijke, fijne en herkenbare leefomgeving voor onze inwoners.

Koste wat het kost behouden?

Er zijn externe oorzaken die ons erfgoed bedreigen zoals klimaatverandering, denk bijvoorbeeld aan de overstromingen in Limburg die veel schade hebben toegebracht aan het gebouwde erfgoed. Dit roept twee belangrijke vragen op:

1. Hoe lang kunnen we een gemeentelijk monument in stand houden en hoeveel mag ons dat kosten?

2. Wat vraagt een veranderend landschap en gebruik van onze omgang met de gemeentelijke monumentenstatus?

Dit zijn lastige vragen waar nog geen antwoord op is binnen de erfgoedsector, maar we moeten met deze vragen aan de slag. De komende jaren zoeken we daarom, samen met het nationale netwerk 'Klimaat en Erfgoed' en monumenteigenaren, naar antwoorden op deze vragen. Daarnaast willen we de komende jaren een afwegingskader opstellen aan de hand waarvan we bepalen of een gemeentelijke monumentenstatus nog te handhaven is of niet. Wel geldt altijd dat een verwaarloosd monument (zie hoofdstuk 3) geen reden is om een monumentenstatus op te heffen. Het opheffen van een monumentenstatus in het licht van klimaatverandering is een emotionele discussie en daarom is het belangrijk dat het afwegingskader zal bestaan uit rationele en juridisch verankerde argumenten.

Een monument is een waardevol object voor huidige en toekomstige generaties, daarom willen we monumenten in standhouden. Als een monument klimaatschade heeft, dan is er geld nodig om het monument in stand te houden. Er zijn allerlei manieren om aan geld voor de instandhouding te komen. Denk aan bestaande subsidie- en financieringsmogelijkheden, crowdfunding of verkoop. Ook kan een functieverandering een business case helpen. In het overgrote deel van de gevallen zal dit uitkomst bieden.

Maar al deze opties zijn niet altijd een oplossing: het kan voorkomen dat de conclusie is dat de instandhouding van een monument vraagt om een onevenredige financiële investering. Dit betekent dat het monument economisch total loss is: de instandhouding van het monument vraagt om een financiële investering die groter is dan tweederde van de huidige waarde of de waarde die het met de financiële investering beoogt. In zo'n geval moet de monumentenstatus bespreekbaar zijn. Willen we het object koste wat het kost behouden? Wat wil de eigenaar, de gemeenschap en

Acties

- Kennissessies over het thema klimaat en erfgoed bijwonen en organiseren voor monumenteigenaren om onze kennis te vergroten. We onderzoeken hoe we daarbij kunnen samenwerken met het Kennis Centrum Aanpak Funderingsproblematiek;
- Bepalen kwetsbaarheid van ons erfgoed door het uitvoeren van een quickscan. Op basis daarvan bepalen we of het wenselijk is dat we aansluiten bij het Fonds Duurzaam Funderingsherstel;
- We stellen een afwegingskader 'de waarde van een monument in het licht van klimaatverandering' op;
- We stellen een visie Vrijkomende Agrarische Bebouwing op waarin we onder andere onderzoeken hoe we als gemeente om willen gaan met ons agrarisch erfgoed in de toekomst.

De Hoef, Oostzijde nabij 1. Pondscoekersluis, rijksmonument. Voorbeeld van belang sluizen i.v.m. bodemdaling.

de erfgoedprofessional? Is het monument het waard dat de instandhouding vooral geld kost? Is er kans dat op de lange termijn het tij keert en is het, het waard om daarop te wachten? Met een afwegingskader zetten we een triage op aan de hand waarvan we kunnen bepalen of een monumentenstatus nog te handhaven is of niet.

Opheffing van de monumentenstatus betekent niet dat het object zijn monumentale waarde verliest. We willen deze ex-monumenten zo lang mogelijk in stand blijven houden, ook al heeft het object geen monumentenstatus meer. Daarom willen we onderzoeken of we deze ex-monumenten een andere bescherming, zoals de status van een 'beeldbepalend pand', kunnen geven, zodat ze niet zomaar kunnen worden gesloopt en met aandacht en respect ontwikkeld moeten worden. Als een ex-monument toch moet worden gesloopt dan is het belangrijk dat we oog hebben voor de betekenis die het object kan hebben voor een gemeenschap en/of eigenaar.

De Hoef, Oostzijde 24. Arbeiderswoning, beeldbepalend. Voorbeeld van bodemdaling.

De Hoef, Westzijde 41. Boerderij, gemeentelijk monument.

Bijlage 1: Hoe wijzen we nieuwe monumenten aan?

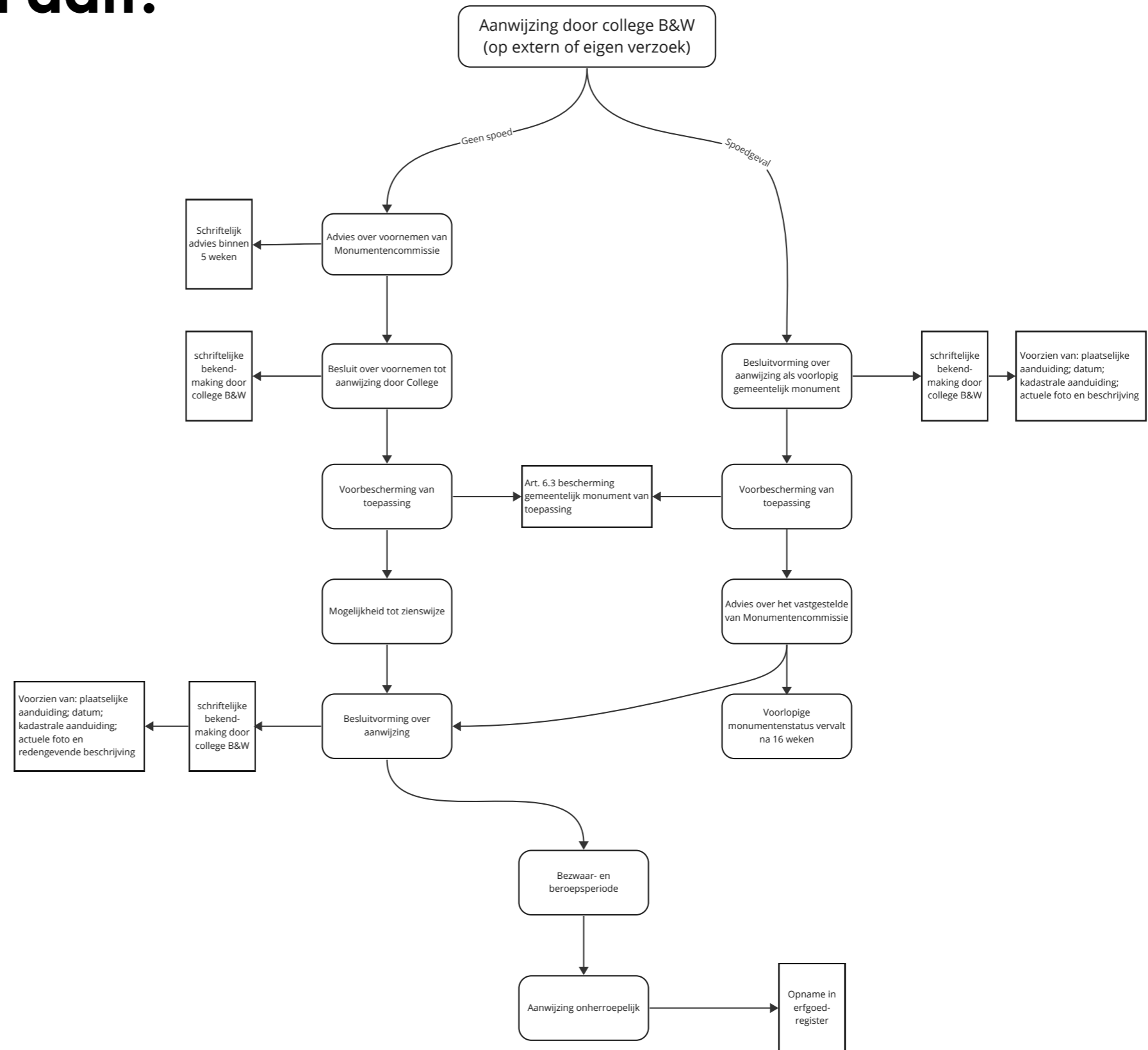
Het aanwijzen van nieuwe monumenten is vastgelegd in de Verordening Fysieke Leefomgeving.

We wijzen monumenten aan in 3 fases (zie ook hoofdstuk 1):

2024 **Fase 1** – wederopbouw, post-65 en unicums

2025 **Fase 2** – Dorpslinten

2026 **Fase 3** – Bestaande parels

Bijlage 2: Hoe gaat het met de 6 forten in 2023?

In onze gemeente ligt werelderfgoed de Hollandse Waterlinies (Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie). Dit erfgoed bestaat uit verboden kringen, inundatievlaktes, sluzen, gemalen, batterijen en forten. De hoofdverdedigingslijn, die de veilige en onveilige zijde aangeeft, loopt dwars door onze gemeente heen.

Samen met de Provincie Utrecht (siteholder van het werelderfgoed) en het Waterschap Amstel Gooi en Vecht zetten we ons in voor het beleefbaar en toegankelijk maken van de forten en het linielandschap.

Fort bij Uithoorn

Fort bij Uithoorn is in eigendom van Staatsbosbeheer en in erfpacht uitgegeven. Van alle forten in de gemeente is dit fort het beste zichtbaar vanaf de openbare weg. Op dit moment is de gemeente in gesprek met Staatsbosbeheer en de erfpachter over een nieuwe bestemming voor het fort. De herontwikkeling van het fort is opgedeeld in fases. Een eerste concrete stap is in 2023 de start van de herontwikkeling van de genieloods tot horeca. Ondertussen worden er onderzoeken gedaan die de herontwikkeling van de rest van het fortterrein mogelijk zullen maken.

Fort Waver-Amstel

Dit fort is in eigendom van Natuurmonumenten en voor het grootste deel voor onbepaalde tijd verhuurd aan een zelfstandig wijnimporteur. Het is goed intact gebleven: hier kun je het vroegere soldatenbestaan

op het fort nog echt beleven. Naast wijnimport vinden op het fort geregeld proeverijen of anderen kleinschalige evenementen plaats. De wijnhandel is alleen op afspraak geopend en het fort is op dit moment verder niet openbaar toegankelijk. Natuurmonumenten gebruikt een deel van het fort voor bezoek en rondleidingen, zoals bijvoorbeeld tijdens Open Monumentendag.

Fort in de Botshol

Fort in de Botshol is het enige fort van de Stelling van Amsterdam, waarvan het verdedigbare aardwerk uit 1895 behouden is gebleven. Aan de noordoost kant van het fort ligt het natuurgebied Botshol. Ook grenst het fortterrein aan natuurgebied Waverhoek. Het fort is in eigendom van Natuurmonumenten en vanwege de aanwezige natuurgebieden niet 'vrij' toegankelijk. Buiten het broedseizoen is bezoek onder begeleiding mogelijk.

Fort aan de Winkel

Dit fort is het enige fort in onze gemeente dat in eigendom is van het Rijksvastgoedbedrijf. Het is als vijfzijdig verdedigbaar aardwerk nog enigszins zichtbaar en herkenbaar. Het fort is op het moment niet openbaar toegankelijk en wordt in 2023 ten verkoop

aangeboden. Het Ontwikkelkader Forten (2017) is door de gemeente meegegeven als begeleidend document.

Fort bij Abcoude

Het Fort bij Abcoude is het oudste fort van de Stelling van Amsterdam en regelmatig opengesteld voor publiek, voor bijvoorbeeld een rondleiding met een fortengids. Ook worden er activiteiten georganiseerd in samenwerking met Cultuurhuis Abcoude. Het fort is ook tijdens Open Monumentendag te bezoeken. Ondertussen wordt het fort door Natuurmonumenten onder handen genomen en gebruiksklaar gemaakt voor toekomstige exploitatie.

Fort bij Nigtevecht

Fort bij Nigtevecht, het Knakenfort, is in eigendom van Natuurmonumenten. De voormalige manschappenruimtes worden tegenwoordig verhuurd als vergaderzalen en werkplekken. Ook vinden er kamermuziekavonden plaats en kunnen er huwelijken worden gesloten. Op het fort bevindt zich ook een gedenkplaats. In het weekend kun je er, onder het genot van een kopje koffie/thee en zelfgemaakte taart, genieten van de natuur, rust en ruimte.